



ժամանակը ընթացում և որ ի ից  
գեղարված ցույց տալու լինի եւ  
անհաւատարմութիւնը դեպի ուս-  
տական գահը: Այդպիսի բան չը-  
կայ:

Իսկ եթէ Աղայի Բնիկ-ը մաս-  
նացուց կըլինեն նա ժողովրդի  
մէջ վերջին տարիները ընթաց-  
քում, իրենց խօսքով ասած,  
«ճայ կամեանները» վրայ—չա-  
փազանց կըստարեւան և ցոյց կը  
տան իրենց խորն աղբուրթիւն-  
ներն իրենց քիթ տակ սպող ժո-  
ղովրդի կեանքի վերաբերմամբ:  
Հայի այդ երգուեալ թշնամիները  
կարող են կատարելապէս հաւա-  
տացած ու հանգիստ լինել, որ  
Ռուսիայից բաժանուելու ձգտ-  
ւածները ունեցող ոչ մի նախ կոմի-  
տեա զոյգութիւն չունի, իսկ եթէ  
կան, դրանք գոյութիւն ունեն  
Աղայի և իւր գործակիցները  
երեւակայութեան մէջ միայն:

Թիւրք հրապարակաբան տը-  
ղէն չափեց աւելի և ցեխտեղ  
նայի սքեռութիւնները, ուստի իւր  
յանցանքի վրայ մի մեծ բան ա-  
ւելացրած չի լինել, եթէ հրա-  
պարակ նախի նայի անհաւատար-  
մութիւնն ապացուցանող վիս-  
տեղը: Ասալորքը բաց է, և  
մենք հրաւիրում ենք նրան իւր  
սկսածը վերջացնելու:

Իսկ մենք յաջորդ անգամին  
ցոյց կըտանք, թէ ռուս են պատ-  
կանուած անհաւատարմական մի-  
տումները:

Թիւրք, 24 սեպտ. 1905 թ.

ՊԱՇՏՏՈՆԱԿԱՆ ԼՅՈՒՆՈՒՄՆԵՐԻ  
ԹԻՒՆԸ ԼՅՈՒՆԱՐԱՅԻՆՈՒՄՆԵՐԻ ԱՂԵՏ-  
ՆԵՐԻ ՄԻՋՈՅԻՆ

Հին յայտնի ճշմարտութիւն է,  
որ ամենալաւ, ամենաբարեմիտ օ-  
րէնքներն իսկ չարիք են դառ-  
նում նրանց զինքն, որոնց համար  
օրէնքները հրատարակուած են  
կեր օրէնքները զորոք դնող պաշ-  
տոնեաները չար են, ապէս են և  
կանգնած չեն իրենց կոչման  
բարձրութեան վրայ: Այն ինչ  
մենք իսկու օրէնքներն իսկ ա-  
նիկ են գտնում, երբ այդ օ-  
րէնքները դրոշմ դրոշմ պաշ-  
տաւորներու լուսամբն են,  
բարի և հասկացող և առաջնոր-  
դում են այն մարդիկ, թէ օրէնք-  
ները յամենայն դէպս յորինուած  
են ընդհանուր բարոյութեան  
համար, որը միակ պարտութիւ-  
նն է պետութեան բարգաւաճման  
և զօրանալու:

Բարձր կառավարութիւնը շատ  
աւելորդ հոգեբան, իսկ կառու-  
վարուող ժողովուրդները շատ նե-  
ղութիւնները, հալածանքները և

զրկանքները ազատ կրնային, և  
շատ զգոճութիւններ և ոչ ցան-  
կալի շարժումներ և ուսման առ-  
նուած կըլինէին, եթէ պաշտո-  
նեաները լուսամբն լինէին, ի-  
րենց պաշտօնը վարէին, բար-  
ձրեց ստացուած հրամանները  
կատարելիս և օրէնքները գործ-  
դնելիս չմտածէին, թէ կառա-  
վարուող ժողովուրդը գոյութիւն  
ունի միայն նրա համար,  
որ նրան շարժարեւն, և օրէնքնե-  
րը յորինուած են միայն հարստի  
ժողովուրդը հարստահարելու, ճնշ-  
ելու և նեղելու համար: Լաւ,  
լուսամբն, իւր կոչման բարձրու-  
թեան վրայ կանգնած պաշտո-  
նեաները կարեւորութիւնն այժմ,  
այս հայ-թրքական կոտորածի մի-  
ջոցին, առանձնապէս աչքի է ընկ-  
նում, ինչպէս և ոչ օրի համար  
գաղանիք չէ, թէ պարտապան,  
ապէս պաշտօնեաներն ինչ չա-  
փով վնասում են երկրի խաղա-  
ղայնութեան, գործին և վիտարու-  
մանը մէջ իսկ զարթնած ար-

գաւութեան պայքարները, որով  
կարեւորեան պայքարները, որով  
և յուզում են մտքերը: Ժողովուր-  
դին աշխարհ տեսնում է, թէ ինչ  
կատարում իւր շուրջը, և ինչ  
պէս է օրէնքը կամ հրամանը  
գործ դնում պարտապան պաշ-  
տոնեան իսկ, եւ որ այդ մասին  
շատ անգամներ ընթացող  
վարութիւնը և չարքի տալիս  
առնել, շատ անգամ այնպէս է  
լինում, որ չարք գործող պաշ-  
տոնեան կարողանում է և թաղ-  
ցնել իւր արարքը:

Ան որտեղ է կոչուած մա-  
մուլը գտնուել, մերկացնելով ար-  
գարամտութեամբ կեանքը մէջ  
յայտնուող տղեղ և ասորիքի  
երկութիւնը, այդպէս վարուելով  
մամուլը ծառայում է պետութեան,  
կառավարութեան շահերին:

Անցանքները Բարսեղի ու-  
ղարկուած զօրքի նոր նշանակուած  
հրամանատար գեներալ Սիւլալ-  
վը երկրիս բարձր կառավարու-  
թեան հրամանով հետաքուտ իւր  
պաշտօնից, որովհետեւ շատ յայտ-  
նի եղաւ մեր փոխարքային, որ  
վիշալ պաշտօնեան իւր կոչման  
բարձրութեան վրայ կանգնած  
է:

Կան ուրիշ, աւելի սուր ա-  
տմանի, պոլիցիական պաշտո-  
նեաներ, որոնք իրենց պաշտո-  
նավարութեամբ բացի արհեստ-  
նութիւնից, չարութիւնից և պե-  
տութեան հոգեբան աւելացնե-  
լուց և նրան «նախնայ» ուրիշ  
ոչ մի բան չեն անում: Բայց  
նրանք մնում են, որովհետեւ դի-  
տան թաղցնել իրենց արարքը:  
Ուշադրութեան արժանի է

պաշտօնից արձակուած գեներալ  
Սիւլալվը մի կարգադրութիւնը:  
Բոլոր լրագրներում տպուեց,  
թէ Բարսեղի կանգնած զօրա-  
նիւնքից յետ ևս ուղարկուած չա-  
յարանքը, հայ-գիւղերը:

Սա ինչ է նշանակում:—Սա  
նշանակում է նախ որ յարգու-  
մէ թուրքերի խնդիրը:

Սիւլալվը գէտ մենք ոչինչ  
չունենք ասելու: Թուրքերը, որ  
իրենց պարտք են համարում  
— ահա ուրիշ ամիս է — կո-  
տորի հայերին, բնականաբար  
կոտորելու ունենալով փախելու:

Այսպէս, որ չայտնուեց, չայ-  
տնուեցին իրենց չափի համ-  
բուրելին... այլ կարող էին արի  
և ճիշդ գալ թուրքերին:

Հայ գիւղերները հետաքննելու  
վերաբերութեամբ թուրքերի պա-  
հանքը հասկանալի է, բայց մի  
բան կայ այդտեղ, որ նոր միտ-  
քերի համար դուռ է բաց ա-  
նում:

Մենք այն հաւատի ենք, որ  
առաջ գործի գիւղերները, ինչ  
ազգի էլ պատկերում է լինելու, ո-  
րով գիւղերական գիւղացիներն  
վարժուած են, և այդտեղ նա  
գիւղացիները բացառութիւն չեն  
կազմում և չեն կարող կազմել:

Այդ եթէ բանն այնպէս է ա-  
նիկ, որ կարելի է լինում հե-  
ռացնել կարգադրութեան խնդ-  
րութեամբ գիւղացիներին, թէ  
նախ են, ինչ ստեղծ այն բանին,  
որ մինչև օրս էլ շարունակ, ա-  
րեւան և կրակի վայրերում, պո-  
լիցիականների մեծամասնութիւ-  
նը թուրքերն են:

Միջին այդ թուրք ոտակա-  
նիւնը, որոնք այն խաղաղ և քե-  
նած ժամանակներում միշտ պա-  
տիկ են եղել քաղաքացիների  
գլխին, աւելի կարգապահ են և  
պարտաւոր:

Զարմանք չէ, որ մասնագի-  
տական ամբիոն աւելի երես  
է անում և արեւան հոգեւ զը-  
րուած պիտի շարունակէ ա-  
ւելանալ գործը, երբ թրքական  
գաւառներում պոլիցիականները  
թուրքեր են և բաւար հաւատ,  
հաւատն են ևս: Եւստի Եւստի  
արձակուած էլի պաշտօնի մասը  
Մաղըր-բէդ Միլիք - Սալանդիւն

Թուրք պոլիցիականներն պէտք  
է հեռացնել: Այս է պահանջում  
երկրի խաղաղութիւնը:

ԱՐՄԱՆ ԵՒ ԿՐԻՍԻ ՎԱՅՐԵՐԻՅ

Ստացանք հետեւյալ հեռագիրը.  
ԳՐԻՍԻ, 24 սեպտեմբ. — Շրջա-  
կայ գիւղերի թուրքերը 23-ին

յարձակուեցին Կալա - Գարաի  
(Ղարա-ղլաղ) գիւղի վրայ և եր-  
բուրդ անդամ խորհուարի վրայ:  
Յարձակումները քաջարար յետ  
են մղուած: Յարձակուող կողմը  
մեծ կորուստներ ունեցաւ: Վրայ  
հասան գաւառապետ աւախանին  
և նրա օգնական Մենդեհիմազի:  
Այսօր յարձակում գործուեց Մնա-  
ժախի վրայ:

Ներսէս վարդապետ

ԳՍԷՁԱԿ, 23 սեպտ. — Թուր-  
քերը և հայերը հոգեւորականու-  
թեան և ընդհանուր նահանգա-  
պետի հետ հանդիսաւոր թափօր  
կազմեցին քաղաքում: Ծառե-  
րատասանութեան եկեղեցում և  
մզկիթում՝ աղայական կոնգր-  
գալարեցներու անհրաժեշտու-  
թեան մասին: (Պետերը, հեռ.)  
գործ.

Անանիա Եղիշիկապետ և Բա-  
ղուի գործակալ Զաւէն վարդա-  
պետը, որոնք բազմութիւնների կող-  
մից այս օրերը ներկայացան  
երկրի փոխարքային, մի-երկու-  
օրեց ճանապարհուում են և. ԵՃ-  
միւսին Բաղուի գեղեցիկ աւի-  
թով վիհ. Կաթողիկոսին գեղու-  
ումն ներկայացնում:

Բաղուի հայերի կողմից Թիֆ-  
լիս հասած աշխարհական պաշա-  
մուտութիւնը ներկայումս սպա-  
սում է, որ Կովկասի գաղապան  
կէտերից Թիֆլիս ժամանեն բո-  
լոր հայ պատգամաւորները և բո-  
լոր միասին ներկայանան փոխար-  
քային, խնդրելու որ խիստ միջոց-  
ներ ձեռնարկուեն հայկական կո-  
տորածին վերջ տրուելու համար:

Բաղուի նահանգում գտնուած  
Զիւղուստովկովից ուսու գիւղի  
քանաքան հասարակութիւնը ընա-  
րուած մի քանի անձերի հետ  
միասին սեպտ. 22-ին հեռագիր  
է վրաստանի Էքզարխին հետե-  
ւալը. «Պարտիկ առաջակները  
Զիւղուստովկովից շրջակայ-  
քում գտնուած բոլոր գիւղերի  
վրայ բռնութիւն են գործ դնում:  
Անցանքները նրանք բռնեցին Լու-  
կա Զուրով ծխակահին, խեղճին  
սրա ռազմատէր, ստատապետը և  
ստարան իրենց հետ: Փող պահան-  
ջելիս պարսիկները վրեւաւորում,  
գաղապարտ անշուշտ - չարքա-  
նում են տղամարդկանց և կա-  
նանց: Զուրուսի աննկատագրելի  
սարսափներ է պատմում, եկե-  
ղեցին, պատ-հեռագրատան բա-  
ժանումները, արքունական և մա-  
նուրդ գործերը վանագի մէջ էլ  
ոչ մի պահպանութիւն չկայ:  
Ոտակաւորութիւնը ոչինչ չի ա-  
նում փախից, որովհետեւ քիչ է:

Առաջակները թալանում են ցե-  
րեկը: Այստեղ ուղարկուած կա-  
զմակերպ պահպանում են միայն  
պարսապետի պաշտօնավարը և կու-  
նեկը: Զիւղուստովկովից մնում  
է անպաշտպան, և նախ վիճակի մէջ  
են գտնուում ուսուսական միւս գիւ-  
ղերը: Միւս կողմից աղաչում են  
ձեռք բարձր արքայութեան, որ  
միջոցներ ձեռք առնուեն եկեղե-  
ցին թալանից ու սրբապետու-  
թիւնից ազատելու համար: Եկե-  
ղեցին և թալանաւորութեան բնա-  
կարանները գտնում են տափում,  
գիւղից գրեթէ մի վերստ հեռու:  
Աւերակութիւնից յետոյ անկարե-  
կ լիւրինք վերանորոգել տաճարի  
բարեկարգութիւնը, որովհետեւ  
վերջին երեք օրս կողոպտուած են  
ծխակահները»:

Մայն վերջիւրեւ հետագիւրը  
հաստատում է Լեւոնդրանից մեր  
ստացած հեռագիրը, որ երեկուայ  
համարում հրատարակեցինք:

ՇՈՒՇՈՒՅ մեղ գրում են. — Արդէն  
յայտնի է, որ Շուշի-Եւլախ ճանա-  
պարհի անվտանգութեան պատ-  
ճառով Բաղուից վերադարձողներն  
իշխում են Գանձակի կայարանը և  
այդտեղից ծածկների միջով ու սա-  
րեկի վրայով գալիս Շուշի, ետին օր  
ու գիւղեր ճանապարհ կորելով: Սեպտ.  
17-ին այդ ճանապարհով այստեղ  
հասած մոտ 100 հոգի ուղևորում  
էին Զանգեզուր: Ծանապարհին  
Մաղապետի մօտ, քաղաքից մի քա-  
նի վերա միայն հեռու, Զաւար և  
Մուսուրմաշար թրքաւան գիւղերի  
բնակիչները հրացան են պարսպում այդ  
ճանապարհորդների վրայ: Վերջինե-  
րը, տեսնելով որ հարկ չկայ ճանապար-  
հի շարունակելու, քաղաք վերադա-  
նան և իրենց պատանած գեղերի մասին  
յայտնեցին պատշաճաւոր իշխանու-  
թեանը: — Սեպտ. 18-ին այստեղ հե-  
ռագիր ստացուեց Գորիսից, թէ ճա-  
նապարհորդները վտանգուոր են, որով-  
հետեւ բռնուած են գիւղում թուրքե-  
րով: — Սեպտ. 20-ին մօտ 100 ճանա-  
պարհորդներ, մի վաղ զօրքի ուղե-  
յութեամբ, քաղաքից ճանապարհուեց  
գեղի եւլախ:

Սեպտեմբերի 23-ին գիւղերուայ աղ-  
բարեւորաւոր մարդատար գնացքով Եւ-  
լախից Թիֆլիս հասան մօտ 400 հոգի:  
Մարդիկ, երեկուայ ու ձիւ, որոնք  
Շուշից հեռու գալիս Զիւղուստովկով  
հայեր են, եթէ ի նկատի չառնենք  
մի քանի թուրք ընտանիքներ: Այդ  
նկողմից, որոնք գաղապետի գաւառ-  
կարի են պատկանում, գեղերի  
վրայ կատարելիս կարգապետ  
նրանց յետոյ անանիկ տանդանե-  
րի ու նկուլթեան գրոշմը: Դրանք  
Շուշուց մինչև Եւլախ հեռու են 24  
ֆուրքով: Սեպտեմբերի և կա-  
ղանքի ուղեկցութեամբ՝ հետեւալ  
կարգով. առաջին ֆուրքում գի-  
ւղացիներ են գտնուել, երկրորդում  
փախչողներ, երրորդում՝ գաղապե-  
տները: Եւլախից հեռու ճանապարհ-  
որդները հայտնում են, որ դրա համար  
է դուռն ու բացուած: Կային ևս  
ստատ-պետ խօսքեր: Ինչ ձեռքար-  
կով տան վերնաբարի պատահանքի  
խօսքով:

Գաղապետը շրջակայով վտանգեց  
յայտնեց: Եւ մտովի խառնուեցին  
էին ինչ. «Դժէք, Մուրադ, ստատապետ  
կողմ ու աշխատիլ ծաղկելից փախ-  
չելուց մի երբ գտնի և, եթէ չկար-  
գանաւ, որչափ կարելի է կենսից  
խնայ ծախել»:

Յանկարծ մի միտք փայլեց գլխու-  
մը, և ևս անվշտապէս վաղեցի դեպի  
ճաշարանից մի պատահանք, որ զեղի  
տան գիւղացի գաղապետի վրայ է  
բացուած, և փայլ վաղաքարի արան-  
քից դեպի դուռն մտնի տուի: Բայց  
չկար. երբ ոտակաւոր-գիւղերը հեռ-  
կում էին պատահանքի տալիս: Սա-  
կայն այս տուլիս անանիկութիւնը  
չտատահանեցին ինչ, և ևս կարողաց  
գեղի խառնեց, որպէս կի պարտեց  
դուռն դուռ և անանիկեց էլ գեղի տան  
հետի ներսուցեց, ու այդպիսով փա-  
րկանում յետոյ լաւ ծիծաղելով ոտակ-  
կանութեան քիթը: Բայց անիւսած  
ոտակաւոր-գիւղերներն ստուերի նը-  
ման աղաչում էլ ցցուել-մտնեց և ոչ  
հեռու էին: Շրջանակը գնալով նե-  
ղանում էր ու ուղեւոր, բայց ևս դեռ  
չէի կողմնում: Ոչ ստանդարտիւն և ոչ  
էլ յոյս: Իսկայն յետ վաղեցի դա-  
նալ ճաշարան, մարիս տակից վեր-  
ցել անձայն-հրազէն, որը բազմա-  
կան շտաբան տակ ժողովեց էլ այն-  
տեղ, և հանդիպակապ պատի տակին  
գտնուող քաղաքից կողմնադարձեց  
մի երկուսն շտապ-շտապ գլի ան-  
կողմին մէջ և վերակը բաշխել նը-  
րանց վրայ: Անանիկութեան ուղեւ, հե-  
ղին խառնաւ այդ միջոցին մէջ մարդ  
լինէր պառնում: Գիւստ չափապան

բար: Իսկ ամբողջ կարեւորն առաջ  
էր գտնւում կարգապետի շրջապատու-  
ող, որոնց կերակրելու հոգան իրենց վրայ  
են վերցրած եղել փախչող շուշի-  
ները:

ԲՆԵՐԻ գիւղից (Ղազարի գաւ.)  
գրում են մեղ. — Մեր կողմի թուրքերը  
դրան ևս գաւառապետ պ. Արնոյին,  
յայտնելով որ, իւր թէ, շրջակայ բո-  
լոր հայ գիւղերում մեծաքանակ գնե-  
քեր ու ուղևորներ են գտնուում, որի  
համար իրենք թուրքերը խիստ  
կարգի մէջ են հայերի կողմից յար-  
կանան ենթակուելու: Առում են,  
թէ գաւառապետ ինչն անհամ ժան  
է գալու մեր շրջանի հայ գիւղերը և  
խաղաղութիւն:

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ԼՅՈՒՆԱՐԱՅԻՆԻՐ

Սեպտեմբերի 22-ին. — Նոտաների  
կայարանից հինգ վրաստապետ հեռա-  
գրութեան վրայ, անտառի մէջ թա-  
գնուած չարագործներ խնդրելու հրա-  
ցան են արձակել ճանապարհով անց-  
նող պատիկ վրայ: Սեպտեմբեր 22-ին  
Ուլուրով և Գիւրիսիինձ արտա-  
նիկները: Միւս երկու սարակիրները,  
պատու տանող պաշտօնեան և կառա-  
պան կնիդանի են: Պոստն ապա-  
տուած է:

Սեպտեմբերի 22-ին զալաքաբացի-  
ները կողոպտել ու այրել են 30 անից  
բաղկացած թուրք Արաւուտ գիւղը:  
Հետեւալ օրը, դրացի թուրք ժողո-  
վուրդը վրէժ լուծելու համար այրել  
է Կալապար գիւղի աղաքակը և  
գիւղը շրջապատել ու հրադանազո-  
թիւն է սկսել: Երեկուայ արտեղ  
հասել են 45 կազակ, ցրել են տուղ  
յարձակում գործողներին, որոնք խմ-  
բուել են դրացի լուսնիկ ձեռքը:  
Սեպտեմբեր 21-ին, իսկ թուր-  
քերը սպանուածների թիւը յայտնի  
չէ: Ինչպէս երևում է, կազակների  
վրայ արձակելիս են եղել հետազննա-  
(трехзначный) հրացանները: Այդ-  
տեղ կարգը պահպանելու համար  
Աղապետ ուղարկում է մի հա-  
րկուսի կազակ:

Առաջապարկ Զանգեզուրի գաւա-  
ռում գրութիւնը պատմական է:

Ալեքսանդրովից տեղեկութեան  
ներ են ստացուել, որ սեպտեմբերի  
20-ին, Կուրսայի, Սարալա և Արւե-  
տա գիւղերից սպանելով նահալ հայ  
գիւղիկ ախլը բերելու համար դա-  
ցած 27 թուրքերից սեպտեմբերի 21-ին  
վերադարձել են միայն 4 հոգի, իսկ  
մնացածներն անյայտան են Գաւա-  
ռապետը քան գիւղերում ճանապարհ  
է ընկել անցքի տեղը: Թուրք ժողո-  
վուրդը յուզուած է Արւեւոյ կայարա-  
նի բնակիչները փախել են:

Թիֆլիս ստացուած տեղեկու-  
թեաները համաձայն, սեպտ. 23-ին,  
երեկուայ ժամը 7-ին Բուխայի  
Իվանովսկայա փողոցում, յուզարկա-  
ւորութիւնից վերադարձած ժամա-  
նակ, ժամապետ վրաստապետ են  
Բիսիկ Թաղապետ Սակաբախիւն  
և Գիւստապի թաղապետ օգնական  
Պալապետ Յանգալուսի անհետա-  
ցել են:

ձեց թիւերն ու ինչ մինչև իւր տան  
գուրծ ճանապարհ գնելով:

Բայց ճանապարհ գնելիս մէջ բե-  
րած համոզեցուցիչ փաստերն, թէ  
ինչպէս կը լինի, որ եւ այդ գիւղը  
ազատ կը մնա ձեռք անհաւատից,  
կատարել չէր փարսաւում իմ սքե-  
ռալի, և մի նախազգացում յամու-  
րէն ասում էր ինչ, որ եթէ եւ այդ  
գիւղը տան անցկացնեն, անպա-  
սան կը ձեռքարկուին ինչ: Ու եւ  
այդ նախազգացումից մղուած, ցան-  
կաւոր էի անպատճառ ապահով տեղ  
գիւղերի:

Ժամն ուրիշ էր արգէն: Վարդապետ  
գիւղերն իւր թանգը ու խիստ սեռ-  
վելու տարածք էր չորս կողմ, այն-  
պէս որ չորս քաղի վրայ ոչինչ չէր  
երևում: Թիւրքերը ևս իրենց ինչպէս  
այս գիւղի, և երկրի չորսուսն ու  
ինչից աստուորեն իշխում էր մա-  
տակուր մեր թաղի վրայ: Գիւղերը  
որոնք անպատճառ, այնպէս աւելի  
էր արգաւանդում արտիկ բարեկամը  
ևս ստիպան պէտք է շեղում ձեռք այն  
հանգամանք, որ այդ բարեկամն ու-  
սուած էր ոչ թէ, ձեռքարկուածն  
նկատմամբ գրացած փախից, ոչ այլ  
մի անմասնօր արգաւանից, որը պար-  
զապալով ձեռք անհաւատի կամ օգն-  
չաւորը, դեպի գործի սրբութիւնն  
ունեցած հաւատքն ինչ օղորդալի  
պէս արգաւանդել էր, ու եւ չէի վա-  
րկանում ոչ ձե



